

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

יציאת אשה בטבעת

(נ"ז א') (המשך משנה): ולא (תצא) בטבעת שאין עליה חותם (שעשויה לנוי).

(נ"ט ב') (ומדייק) הא יש עליה חותם, חייבת חטאת, אלמא לאו תכשיט הוא. **ורמינהו**: תכשיטי נשים טמאים, ואלו הן תכשיטי נשים: קטלאות, נזמים, וטבעות. וטבעת בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם, ונזמי האף.

ואמר רבי זירא: לא קשיא, הא (משנתנו) רבי נחמיה (הסובר חותם לאשה, לאו תכשיט¹), הא רבנן (הסוברים תכשיט הוא²). **דתניא**: היא של מתכת וחותרמה של אלמוג, טמאה (דטבעת עיקר, והוה ליה פשוטי כלי מתכות). היא של אלמוג וחותרמה של מתכת, טהורה (דהוה ליה פשוטי כלי עץ). ורבי נחמיה מטמא, שהיה רבי נחמיה אומר: בטבעת, הלך אחר חותרמה וכו'. וחכמים אומרים: הכל הולך אחר המעמיד.

(ס' א') רבא אמר: לצדדים קתני; יש עליה חותם, תכשיט דאיש. אין עליה חותם, תכשיט דאשה³.

רב נחמן בר יצחק אמר: טומאה אשבת קרמית? טומאה, "כְּלֵי מַעֲשֶׂה" אמר רחמנא⁴, וכלי הוא. שבת, משום משוי אמר רחמנא, אין עליה חותם, תכשיט; יש עליה חותם, משוי.

שיטות הראשונים

טבעת שיש עליה חותם: במשנה מבואר שטבעת שיש עליה חותם, אינה תכשיט. ומוקי לה רבי זירא כרבי נחמיה; אבל חכמים אזלי בתר המעמיד, הטבעת, והוי תכשיט, והיוצאה בה פטורה. דעת **רש"י ותוספות** דאף לתירוצי רבא ורב נחמן בר יצחק, לחכמים הוי תכשיט⁵. **והרמב"ם** פסק שאשה שיצאה בטבעת שיש עליה חותם, חייבת⁶. וכן פסק **השו"ע**⁷.

1. דאמר עיקר טבעת אדעתא דחותם הוא, חייבת חטאת, דחותם לאשה לאו תכשיט הוא, דאין דרך לאשה לחתום ולשלוח שלוחים, שאין חותם עשוי אלא לאדם גדול וממונה. רש"י.
2. דאמרי גופה של טבעת עיקר, ואדעתא דטבעת נפקא ביה, וטבעת ודאי תכשיט הוא. רש"י.
3. ברייתא דקתני וטבעת הוי תכשיט, בין שיש עליה חותם בין שאין עליה חותם, לאו ארישא דאיירי בתכשיטי נשים קיימי תרוייהו, אלא חד תכשיט דאיש וחד תכשיט דאשה, ולצדדין קתני. רש"י.
4. במדבר, פר' מטות, לאנא.
5. והשתא בין לרבא בין לרב נחמן בר יצחק מוקמי תרוייהו כרבי נחמיה, ולא מטמא מטעם תכשיט דאשה, אלא מטעם תכשיט דאיש או מטעם דהוי כלי מעשה ולצדדין קתני בין לרבא בין לרב נחמן בר יצחק. תוספות.
6. אמנם זה צ"ב, שכן פסק זה לכאורה כרבי נחמיה, דאזיל בתר החותם, ואילו בהלכות כלים (ד,ו) פסק הרמב"ם כחכמים, הסוברים הכל הולך אחר המעמיד.
7. או"ח שג"י, וביאר המשנ"ב (ס"ק כו, על פי הגמרא להלן), דאין דרך אשה לשאת עליה טבעת שיש עליה חותם ועל כן לא הוי כתכשיט, ומכל מקום דרך הוצאה היא בכך על אצבעה, דלפעמים נותן לה הבעל טבעתו בחול להצניע בקופסא ומניחה באצבעה עד שמוליכתו לשם. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יט,ג). תוספות (ס' א', ד"ה רב נחמן בר יצחק).

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שג)

י. לא תצא בטבעת שיש עליה חותם, ואם יצתה, חיבת. וכשאינן עליה חותם לא תצא, ואם יצתה, פטורה.

יציאת אשה במחט

(נ"ז א') (המשך משנה): ולא (תצא) במחט שאינה נקובה (שהיא לנוי. ואם יצאת, אינה חייבת חטאת, דכולהו תכשיטין נינהו, ורבנן הוא דגזרו בהו דילמא שלפא ומחויא).

(ס' א') (ומברר) למאי חזיא (היתה צריכה להתחייב חטאת)?

אמר רב יוסף: הואיל ואשה אוגרת בה שיערה (היוצא חוץ לקישוריה, כורכתו סביב המחט, ותוחבת המחט בשבכה מתחתיה, שלא יראה שיערה).

אמר ליה אביי: ותיהוי כבירית טהורה ותישתרי!

אלא תרגמה רב אדא נרשאה קמיה דרב יוסף: הואיל ואשה חולקת בה שיערה (משתמשת בו לעשות שביל בשערותיה. ואינו תשמיש הנצרך לה כשהוא עליה, ואינו נחשב כמלבוש).

(ומקשה) בשבת למאי חזיא (למה לא ייחשב משאוי, כיוון שאינו לא מלבוש ולא תכשיט?)⁸

אמר רבא: טס של זהב יש לה (למחט) על ראשה, בחול חולקת בה שיערה, בשבת מניחתה כנגד פדחתה (כלומר, גם בשבת על אף שאינה מסתרכת בו, משמש כתכשיט. אבל אסורה לצאת בה, דילמא שלפא ומחויא).

שיטות הראשונים

יציאה בתכשיטים העשויים לצניעות: דעת רש"י, דתכשיט העשוי לצניעות, מותרת לצאת בו, דלא שלפא ומחויא.⁹ ודעת ר"י, דבתכשיט חיישינן לשלפא, אע"ג דלצניעותא עבידא¹⁰. והשו"ע¹¹ פסק שבמחט שאינה נקובה, אם

8. ע"פ תוספות (ד"ה למאי חזיא), ראה להלן.

9. הגמרא אומרת שעל מחט שאינה נקובה אינה חייבת חטאת, הואיל ואשה אוגרת בה שיערה. ומקשה, ותיהוי כבירית טהורה, ותישתרי. וביאר רש"י, דבירית לאו תכשיט היא, אלא תשמיש לבתי שוקיה, והוי כטבעת הכלים דאמרן טהורות, בפרקין דלעיל, ויוצאין בה, שצריך לה עם בתי שוקיה, ולא הוי משאוי, ויוצאין, דכיון דלצניעותא היא לא שלפא ומחוי, והאי מחט נמי לצניעותא, דשער באשה ערוה, ולא מחויא, ואמאי לא תצא לכתחילה.

10. דהא ככלים אין יוצאין בהן בשבת, דחיישינן דילמא משלפא להו משום דהוי תכשיט, אע"ג דלצניעותא עבידא כמו בירית, דהכל ענין אחד אלא שבירית באחת וככלים בשתיים כדאמרין לקמן (ס"ג ב'). ועוד דלמה לו להזכיר כאן טהרת בירית, הוה ליה למימר ותיהוי כבירית ותישתרי. והכי פירושן, ותיהוי כבירית שיוצאין בה לפי שהיא טהורה, משום שאינה תכשיט דאינה נוי לאשה כיון דאינה כי אם באחת, והויא כטבעת הכלים דאינה כי אם לצורך בתי שוקים, הכי נמי האי מחט שהיא טהורה, לפי שאינה אלא כטבעת הכלים תשתרי, דאינה תכשיט. תוספות.

11. או"ח שגט. וביאר הגר"א (ס"ק כב) שהוא כפירוש רש"י, וכתב שכן דעת הרא"ש, עיי"ש באריכות. וכתב המשנ"ב (ס"ק כד) יש מאחרונים שכתבו דדוקא כשהמחט אינו עשוי להתקשט בו, ואז מותר מטעם שכיון שהיא משמשת לה לצורך לבישה הרי היא כבית יד להמלבושים; אבל אם עשוי להתקשט בה, כגון שראשה אחד עב ועשוי כעין תכשיט, אסור מדרבנן להעמיד בה הקישורים, דילמא

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מעמדת בה קישוריה, מותר לצאת בו¹².

חלוקת השיעור בשבת: בשבת למאי חזיא, פירש רש"י, הרי בשבת אינה חולקת שעה. וכן דעת האור זרוע שאסור לחלוק השיעור בשבת. והקשה ר"י דהא מנא ליה דאסור לחלק בה שיעור בשבת¹³. והשו"ע¹⁴ פסק כהתוספות. והרמ"א בשם ויש אוסרים, כתב כרש"י.

שולח ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שג)

ט. לא תצא במחט נקובה, ואם יצאה, חייבת. ושאין נקובה, אם מעמדת בה קשוריה מותר לצאת בה, ואם אינה מעמדת בו קשוריה, אסור.

כו. אסור לקלע האשה שעה בשבת, ולא להתיר קליעתה, אבל יכולה לחלק שעה.

הגה: ויש אוסרים לחלק שעה, דהיינו לעשות השי"ל (רש"י ואור זרוע). וכן נהגו לאסור לעשות על ידי כלי, אבל באצבע בעלמא נהגו להקל.

כז. אסור לסרק במסרק בשבת, ואפלו אותו שעושים משער חזיר, שאי אפשר שלא יעקרו שערות. (אבל מותר לחץ ולפספס ביד) (בית יוסף).

דברים שדרך לצאת דרך מלבוש ואסורים בשבת

סנדל המסומר, תפילין, בגדי מלחמה

(ס' א') **משנה:** לא יצא האיש (בשבת) בסנדל המסומר. ולא ביחיד (בסנדל יחיד). בירושלמי מפרש שלא יחשדוהו שנושא את השני בכנף בגדו. או פירושו שמא יצחקו עליו, ויוריד הסנדל וישאנו¹⁵ בזמן שאין ברגלו מכה. ולא בתפילין. ולא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה (אבל בקמיע מומחה שרי, דתכשיט הוא לחולה, כאחד ממלבושי¹⁶). ולא בשריון, ולא

שלפא ומחויא לחברתה. ויש אומרים דבכל גווי שרי, דכיון דלצניעות עבידא לא שלפא ומחויא שלא יתגלה שעה ולבה, וכן מצד הגר"א בבאורו, דעיקר טעם ההיתר במעמדת קישוריה משום דלצניעות עבידא, ועל כן אין למחות ביד הנוהגין להקל בזה. עיי"ש עוד.

12. **לגבי מחט נקובה,** הרא"ש כתב (בפירקין סוס"י ז) אבל מחט שהאשה מעמדת בה קישוריה, שרי לצאת בה בשבת, דהוי כמחט שאוגרת בה שעה. עכ"ל. וכתב הב"י: ומשמע דהיינו דוקא באינה נקובה. אבל בנקובה, אסור. וכדאמרין במשנה "ולא תצא במחט נקובה", ומשמע דבכל גווי שיצתה בה חייבת אפילו אם מעמדת בה קישוריה; דכיון דאין דרך להעמידם במחט נקובה לא הוי תכשיט והויא לה משוי. וכ"כ רבינו ירוחם. וכן כתב סמ"ג. ובשו"ע (או"ח שג"ט) פסק לא תצא במחט נקובה, וביאר הגר"א (ס"ק כב) דהיינו אף במחט שמעמידה בה את קישוריה.

13. ופירשו תוספות, בשבת למאי חזיא, נהי שרגילה לנושאה בשביל שצריכה לחלק בה שעה, בשבת תהוי משוי כיון דאינו לא מלבוש ולא תכשיט.

14. או"ח שג"כ. וכתב הרמ"א שכן נהגו לאסור ע"י כלי. אבל באצבע בעלמא נהגו להקל. מקורות - אור זרוע (ח"ב הל' שבת, סי' פד).

15. רש"י (הפירוש השני בשם רבותיו).

16. רש"י. המגן אברהם (או"ח שח"לג) כתב דמשמע מדבריו דשאינו מומחה לאו תכשיט הוא, אלא דאינו חייב חטאת דשמא היא מרפאת. והביא מש"כ רש"ל בתשובה (סי' מז) דאף באינו מומחה הוי תכשיט, ושרי לכרמלית. וכתב דצ"ע, דא"כ אף לרשות הרבים לישתרין וכו'. עיי"ש.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דנליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

בקסדא, ולא במגפיים (מגפי ברזל צבאיות¹⁷). ואם יצא, אינו חייב חטאת (שכולם מיני מלבוש, ואסורים מדרבנן).

סנדל המסומר מאי טעמא? אמר שמואל: שלפי השמד היו (מתחמקים מגזירת השמד), והיו נחבאין במערה ואמרו הנכנס יכנס, והיוצא אל יצא (שלא יעקבו אחריו). (בשעת הכניסה) נהפך סנדלו של אחד מהן. כסבורין הם אחד מהן יצא וראוהו אויבים, ועכשיו באין עליהן. (נוצרה מהומה) דחקו זה בזה והרגו זה את זה (במסמרים שבסנדליהם), יותר ממה שהרגו בהם אויבים.

(ומקשה) ביום טוב לישתרי!

(ס' ב') (ומתרץ) בשבת מאי טעמא (אסרו), דאיכא כינופיא (כמו באותו מאורע), ביום טוב נמי איכא כינופיא.

אמר שמואל: לא שנו אלא (כשמסמרותיו נעשו) לחזק (כי כך היו המסמרים באותו מעשה). אבל לנוי - מותר. וכמה לנוי? (1) רבי יוחנן אמר: חמש בזה וחמש בזה. וכדמפרש, שתיים מכאן ושתיים מכאן ואחת בתרסיותיו (רצועותיו). (2) ורבי חנינא אמר: שבע בזה ושבע בזה, וכדמפרש, שלוש מכאן ושלוש מכאן ואחת בתרסיותיו. אמר רב ששת: חיפהו כולו במסמרות כדי שלא תהא קרקע אוכלתו, מותר.

(ס"א א') (שנינו במשנה: ולא ביחיד בזמן שאין ברגלו מכה. ומדייק) הא יש ברגלו מכה נפיק (בסנדל יחיד). בהי מינייהו נפיק? (1) אמר רב הונא: באותה (רגל) שיש בה מכה. אלמא קסבר סנדל לשום צער עביד (להגן מצער). (2) וחייא בר רב אמר: באותה (רגל) שאין בה מכה. אלמא קסבר לשום תענוג עביד, וזו שיש בה מכה מכתה מוכחת עליה.

(שנינו במשנה: ולא בתפילין. אמרינן, אפילו למאן דאמר שבת זמן תפילין הוא לא יצא, דילמא אתי לאיתויי ברשות הרבים (כשירצה להתפנות ויסירם מראשו). (ולישנא בתרא) אפילו למאן דאמר שבת לאו זמן תפילין הוא, אינו חייב חטאת. מאי טעמא? דרך מלבוש עבידא.

שיטות הראשונים

יציאה בסנדל המסומר לנוי: במחלוקת רבי חנינא ורבי יוחנן כמה הוא לנוי, פסק רבנו חננאל כרבי חנינא, שאמר שבע בזה ושבע בזה (דרבי יוחנן תלמיד לגביו). **והרמב"ם** לא הכריע.

יש ברגלו מכה, נפיק בסנדל יחיד: הרי"ף, **רמב"ם**, ורא"ש פסקו כחייא בר רב שיוצא כשהסנדל ברגלו הבריא. **והר"ה** פסק כרב הונא שיוצא באותה שיש בה מכה. וכן הוא בירושלמי. **והשו"ע**¹⁸ פסק כרוב הראשונים.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שא)

ז. כל היוצא בדבר שאינו תכשיט ואינו דרך מלבוש והוציאו דרך שרגליו להוציא אותו דבר, חייב. וכל תכשיט שהוא רפוי שאפשר לו בקל לפל, אסור לצאת בו. ואם יצא, פטור. ואשה לא תצא בתכשיטים שדרךה לשלפם (פי' להסירם

17. ומיהו לכתחילה לא יצא, דנראה כיוצא למלחמה. ר"ן (על הרי"ף במתניתין).

18. או"ח שא"ז. והגר"א (ס"ק כ) תמה על דברי הרי"ף, וכתב שכבר השיגו הר"ה, ושכן הוא מפורש בירושלמי כהר"ה, שרבי יוחנן סובר כרב הונא, שיוצא באותה שיש בה מכה. מקורות - רמב"ם (הל' שבת יט, טו).

נתיבי הלכה - הדף היומי

השתלשלות ההלכה מהדף
עד השולחן ערוך

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

מעליה) ולהראותם. הגה: ועין לקמן סימן ש"ג סעיף י"ח אם אסור אפלו בחצר או בבית, הלכך לא יצא איש לא בסיף ולא בקשת ולא בתריס (פי' מגן), ולא באלה ולא ברמח, ולא בכלים שאינם תכשיט, ואם יצא חב חטאת, ולא בשריון ולא בקסדא (פי' כובע של ברזל) ולא במגפים (פי' אנפלאות של ברזל), ואם יצא פטור שהם דרך מלבוש. ולא יצא בתפלין, מפני שצריך להסירם כשיכנס לבית הכסא. ולא יצא קטן במנעל גדול דלמא נפיל ואתי לאתווי, אבל יוצא הוא בחלוק גדול. ולא יצא במנעל אחד אם אין לו מכה ברגלו, דלמא מחיכי עליה ואתי לאתווי, אבל אם יש לו מכה ברגלו יצא באותו שאין בו מכה.